

{dārza kaislība}

Ar mīlestību un augiem

SARUNĀJAS – ANSIS BIRZNIĒKS, TEKSTS – GUNTA ŠENBERGA, FOTO – NO PUBLICĪTĀTES MATERIĀLIEM (MARIANNE MAJERUS, JASON INGRAM)

MARTĀ MEISTARKLASI RĪGĀ VADĪS BRITU AINAVU DIZAINERS NIKS HOVARDS. IEPAZĪSIMIES!

Niks Hovards (Nic Howard)

● Mācījies Raitlā (*Writtle University College*) Eseksā.

● 2011. gadā izveidojis savu uzņēmumu *We Love Plants* – mēs mīlam augus.

● Piedalījies gan slavenajā Čelsijas ziedu šovā, gan citās dārzu izstādēs, kas Lielbritānijā ir ārkārtīgi populāras.

● Veido lielākoties privāto dārzu dizainu. Paša Nika dārzs *Little Orchard* ir iekļauts *National Garden Scheme* un pieejams publiskai apskatei 5–10 reizes gadā.

● 9. martā lasīs lekciju *Dabas audekls: atraisot radošumu dārzu dizainā* un 10. martā vadīs meistarklasi *Dārza plānošana – stratēģiskā domāšana* Latvijā, konferencē *Dārzu māksla*, ar kuru savus 25 gadus svin uzņēmums *Galantus*. Tāpēc ar Niku Hovardu sarunājas *Galantus* dibinātājs un vadītājs Ansis Birznieks.

ANSIS: – Kāpēc tu no visa, ko varētu darīt, izvēlēties tieši dārzu dizainu?

NIKS: – Man vienmēr ir patikuši augi, un es vienmēr esmu gribējis ar tiem darboties. Man ir divņubrālis, un viņu aizrāva datoru pasaule. Turpretī es vienmēr dzīvojos pa āru. Mūsu ģimenei bija liels dārzs, un es tur ierīkoju sev nometni un kāpu kokos. Pusaudža gados sāku palīdzēt vecākiem rūpēties par dārzu – pļaut zāli, ravēt puķu dobes, un man tas patika. Kopš 15 gadu vecuma izmantoju arī iespēju piestrādāt dārzu centrā. Es nespēju atcerēties popzvaigžņu vārdus, bet par augiem atceros visneparastākās un smalkākās lietas. Ejot gulēt, lasīju un vēl arvien lasu dārza enciklopēdijas un grāmatas par augiem. Tas vienkārši ir man asiņš.

Deviņdesmito gadu vidū, kad beidzu skolu, šī profesija bija pavisam jauna. Kad stājos universitātē, ainavu un dārza dizainerus bakalaura programmā uzņēma

Ar dabu sirdī – tāda ir šī dārza devīze.

tikai otro gadu, studijas pabeidzis nebija vēl neviens. Man ļoti paveicās. Ir gana daudz cilvēku, kuri sāk strādāt, piemēram, banku vai finanšu sektorā un tad piedzīvo pēkšņu atklāsmi, maina nodarbošanos un kļūst par dārza dizaineriem. Turpretī es ar šo vēlēšanos, var teikt, esmu jau piedzimis.

– Kā ir veidojies tavs stils?

– Var teikt, ka mans stils ir veidojies no tā, kas mani ļoti spēcīgi ietekmējis bērnībā. Galvenais iedvesmas avots, protams, ir daba. Otrs – angļu lauku dārzs, kas vienkārši bija ap mani.

To papildināja ārzemju ietekmes, kas nāca vēlāk. Protams, holandietis Pīts Audolfs, kurš ir ietekmējis mūsu paaudzi un mainījis dārzu stilu visā pasaulē. Sākumā Lielbritānijā tas likās tik neparasti. Mēs taču bijām pieraduši pie angļu lauku dārza ar hortenzijām un rozēm, un vistērīgām – visiem tiem augiem, ko jau 19. gadsimtā stādīja Ķertrūde Džekila, – un diezgan stingri turējāmie pie tā, ko dārzu dizainā darīja senči. Un ieraudzīt to jauno veidu, kā kāds strādā ar augiem, izmantojot mazāk krūmu un vairāk graudzāļu un ziemciešu, turklāt pavisam jaunā veidā, bija ļoti interesanti. Arī amerikāņu ainavu arhitektūras birojs *OvS (Oehme, van Sweden)*. Naturālais, dabiskais stils, kas apvienots ar angļu lauku dārzu, – tas ir mans stils, un tajā es jūtos visērtāk.

Taču man arvien patīk arī Lielbritānijas dārzi. Piemēram Sisinghērstas (*Sissinghurst*) pils dārzs Kentā. To uztur Nacionālais fonds (*National Trust*), sabiedriska organizācija, kas rūpējas par simtiem dabas un vēstures pieminekļu, arī vēsturisko dārzu aizsardzību un saglabāšanu Lielbritānijā. Man patīk, ka Sisinghērstas dārzs nav iekonservēts, bet mainās un attīstās līdz ar mūsdienu tendencēm, turpina dzīvot. Man arī patīk būt tādām – ne uzbāzīgam, bet ziņkārīgam – un ielūkoties, kā cilvēki uztur savus mazos, mājīga mēroga dārziņus lauku ciematiņos.

Man patīk dažādu kultūru dārzi. Vienmēr, kad esmu brīvdienās, apmekleju

slavenus dārzus, piemēram, Itālijā, Florencē. Lai kur pasaulē būtu, cenšos apmeklēt botāniskos dārzus, arī dārzu centrus un veikalus, lai satiktu cilvēkus, kuriem, tāpat kā man, patīk augi.

Jaunībā man ļoti patika augi ar izteiksmīgām lapām – gunneras (*Gunnera*) un vairogveida liellapes (*Darmera peltata*) ar to milzīgajām lapām, arī irīsi. Lapas patiesībā ir ļoti svarīgas, tikai cilvēki ne vienmēr tās novērtē, kad paši stāda savu dārzu. Šķiet – te gribu puķīti un tur citu puķīti. Bet arī lapojums ir svarīgs – tas ir fons, kas satur kopā visu dārza kompozīciju.

Bet, jo ilgāk strādāju, jo vairāk man iepatīkas arī ziedi un to krāsas. Iesācējam panākt kontrastus ar lapām ir vienkāršāk

Priekšplanā gandrenes – augi, kas nekad nepievilks.

nekā ar krāsām. Strādāt ar krāsām ir grūtāk, jāzina, kad katrs augs uzziēdēs, cik ilgi ziedēs un kā izskatīsies, kad būs noziedējis. Šī prasme nāk ar laiku, eksperimentiem un pieredzi. Kad mācījos, mani pamatīgi varēja nokaitināt, ja teica: ar laiku tu sapratīsi. Es gribēju uzreiz!

– Kuri brīži karjerā tev ir likušie kā atspēriena punkti, pakāpieni uz augšu?

– Patiesībā ļoti daudz ir tādu, un tie ir tie brīži, kad tu paskaties atpakaļ un saproti, cik tālu patiesībā esi nokļuvis. Piemēram, pieņemt darbā savu pirmo darbinieku – tas ir biedējoši. Bet tad tu pieņem darbā vēl un vēl. Un patiesībā tas, ar ko es visvairāk lepojos, ir mana komanda, cilvēki, kurus esmu ap sevi sapulcējis un ar kuriem kopā mēs radām.

Kopš 2001. gada piedalos dārzu izstādēs, no kurām slavenākā ir Karaliskās dārzkopības biedrības Čelsijas dārzu šovs, palīdzot citiem dizaineriem. Bet tikai 2018. gadā Čelsijas izstādei pirmoreiz veidoju dārzu ar savu paša vārdu. Starp citu, lielajā bildē raksta sākumā esmu tajā nofotografēts. Pēc tam par mani sāka interesēties, BBC ir raidījums *Gardeners World*...

– O, man tas ļoti patīk!

– Man arī! Var pat teikt, ka esmu ar to uzaudzis. Un tagad viņi grib redzēt un nofilmēt manu dārzu. Tas bija brīdis, kad gribējās sev iekniebt, lai pārbaudītu, vai nesapņoju. Viens no dzīves lieliskākajiem brīžiem. Lai gan katra diena ir tāds labākais brīdis, jo man ļoti patīk tas, ko daru.

Galū galā, katram ir tikai viena dzīve, un ir tik labi, ja vari darīt to, kas patīk. Nav jau tā, ka nav nekādu grūtību un arī tumšo dienu. Bet šis ir gluži patīkams veids, kā pavadīt dzīvi. Un arī industrija ļoti mainās. Kad es sāku, daudzi dārza

Dārzs kā teātris ar kulisēm. Bet izmantots katrs centimetrs – arī veidojot augļu koku ar plakanu vainagu. Iecienītie materiāli: akmens, koks, metāls.

dizaineri strādāja vieni paši. Tagad vairs nav tā, ka kāds kaut ko zīmētu viens pats savā nodabā. Industrija turpina mainīties un attīstīties, un visu laiku jābūt modram. Piemēram, ienāk mākslīgais intelekts, un tas ir diezgan aizraujoši, bet reizē arī biedējoši un nomācoši, lai gan man ļoti patīk apgūt visu jauno.

Tagad veidojam dizainu Hemptonas dārzu izstādei (*Hampton Court Garden Show*), kas notiks no 2. līdz 7. jūlijam. Izstāžu dārzi pēdējos piecos gados ir ļoti mainījušies. Diezgan ironiski ir tas, ka mēs vēlamies būt arvien ilgtspējīgāki, samazināt cilvēka ekoloģisko pēdu uz Zemes. Taču patiesībā izstādes dārzs, ko rada tikai dažām dienām, ir viena no izšķērdīgākajām lietām pasaulē.

Tā ir kā izsmalcināta instalācija, savā ziņā brīnums. Veidojot dārzu izstādei, vajadzīgs diezgan spēcīgs pamatojums un attaisnojums, kāpēc tu to dari. Šajā dārzā mēs mēģināsim nobalansēt starp šīm pieejām.

Ir visādi brīnišķīgi mirkli – medaļas un televīzijas un radio raidījumi, kuros esmu piedalījies. Arī tas, ka braukšu uz Latviju, jo kādu tur interesē, ko es saku, ko daru un domāju, ir viens tāds aizraujošs mirklis un liela privilēģija.

– Kāds ir tavs paša dārzs?

– Savā mājā es dzīvoju 13 gadus, un mans dārzs ir pavisam mazs. Tāds pagalmiņa dārzs. Mans birojs ir mājas priekšā, un tur man ir arī priekšdārziņš. Bet man ir paveicies, jo mana mamma nopirka

TIEŠI MAZIE DĀRZI IR AR PAŠU LIELĀKO IZAICINĀJUMU, LAI RADĪTU SAVU STŪRĪTI, KUR AIZBĒGT NO DARBA UN KAIMIŅIEM.

Urbānā oāze.

māju aiz manējās, un tagad man faktiski ir divreiz lielāks dārzs. Mans dārzs ir kā mazu, jauku vietņu kolekcija. Tajā ir ļoti daudz interesantu augu. Man tie ļoti patīk, tomēr vajag, lai dārzs arī vizuāli turas kopā. Taču kā augu mīļotājam man visu laiku gribas iestādīt vēl šo un to, un vēl to, un tad man sevi jānobremzē, lai kopā izskatās labi. Jābalansē starp augu mīlestību un dizaina redzējumu. Ja man būtu vairāk vietas, es gribētu savā dārzā redzēt vairāk ziemcīšu un dekoratīvo graudzāļu – kā Pītam Audolfam. Bet tur ir koki un robežas un vienkārši nav vietas visam, ko es gribu. Tāpēc arī mans dārzs ir vairāk angļu lauku dārzs, bet ar mūsdienu iespaidiem. Bet jāstrādā ar to, kas ir, – to es saku arī saviem klientiem. Ja tev patīk lavandu lauki Provansā, bet pašam ir tumšs un ēnains pagalmiņš, nu neaugs tur lavandas. Katrai vietai jāatrod īstie augi.

– Ja Latvijā kāds saka, ka viņam ir ļoti maz vietas dārzam, tad tie ir apmēram 600 kvadrātmetri. Turpretī Anglijā tas jau ir daudz. Kas angļu dārzu kultūrā ir mazs dārzs, un kā to var izveidot?

– Londonas centrā tavš urbānais dārzs var būt arī 5 vai 10 metrus plats un līdz 10 metriem garš, tātad 50 līdz 100 kvadrātmētru liels. Bet, virzoties ārā no Londonas, jaunajos rajonos bieži vien cilvēkiem pie mājas atstāj pilnīgi tukšu audeklu – kādas deviņas celiņa plāksnes un mazliet zālītes, kopumā ap 100 kvadrātmētru. Mēs tikko pabeidzām 85 kvadrātmētru dārzu, un tas ir diezgan tipisks lielums, ar kādu strādājam. Protams, man pašam labāk patīk strādāt ar lauku dārziem, kuru lielums ir no viena līdz diviem trim akriem (akrs ir ap 4047 kvadrātmētriem). Tā var būt, piemēram, daļa no 10 akru īpašuma, kurā ir arī lauki, staļļi, dzīvnieki.

Taču mazā dārzā vajag vienu vai divus kokus, un var iztērēt 1000 vai 2000 eiro par katru koku. Bet laukos vajag jau 200 kokus, un dārzs kļūst ļoti dārgs. Lielāko dārzu izveide aizņem vairākus gadus, un mēs tos veidojam pakāpeniski, un arī tas ir forši, jo izveidojas labas attiecības ar klientu. Mēs nesteidzamies ātri pabeigt. Turpretī Londonā ir sarežģīti, jo piekļūt dārzam varbūt var tikai caur māju un dārza ierīkošana visbiežāk notiek reizē ar mājas renovāciju.

Taču, lai kāds būtu dārzs – liels vai mazs –, katrā jāņem vērā radīt intīmu telpu, vietu, kur jauki pasēdēt, pieņemt viesus. Jaunuzceltajos projektos, kur ir 5–6 istabas, dārzs ir 20–30 metru plats un 7 metrus dziļš. Ja visā mājas garumā iekļāj bruģīti un noliek uz tā galdu un krēslus, izskatās smieklīgi, un tādas vietas cilvēki nekad neizmanto. Esmu

taisījis arī daudzus dārzus nogāzēs, tur savukārt ir problēma ar pieeju un iespēju izveidot tādas vietiņas, kur pasēdēt ar saviem viesiem un kur stādīt augus. Vārdu sakot, katram īpašumam ir savi izaicinājumi. Bet man patīk tādi izaicinoši dārzi, kas pārbauda prasmes. Piemēram, var būt gari un šauri dārzi vai arī stāva nogāze, vai arī trīsstūra formas dārzs. Tādas problēmas rada interesantus risinājumus. Glītu, plakānu kvadrātiņu ir grūtāk izveidot aizraujošu. Jo izaicinošāks zemes gabals, jo aizraujošāks būs risinājums.

– Ar ko tu ieteiktu sākt, piemēram, jaunai ģimenei, kas tikko ieguvusi savu pirmo mazo dārza stūrīti?

– Mazā dārzā no laba rezultāta nereti attur īpašnieka mentālās robežas un rāmji, kā viņš domā par to vietu. Piemēram: ja man ir mazs dārziņš, tad nevajag dizaineru. Vai – mums ir mazs dārziņš, mēs nevaram iestādīt koku. Bet mazu vietu tāpat var padarīt skaistu un patīkamu, lai tur pasēdētu, radīt luksusa izjūtu. Tomēr mazā dārzā nevar ietilpināt visu – mazu terasīti, mazu zālienu un mazu dīķīti... Tajā katram centimetram ir nozīme. Un katrs centimetrs ir jāizmanto, piemēram, kādu lietu glabāšanai vai dārzu audzēšanai, arī pie sienām un sētas var audzēt vītenaugus. Mazā dārzā jādomā par katru augu. Un, ja tas aug liels, tad vai tiešām ir vajadzīgs? Piemēram, mēs mazā dārzā nestādām rododendrus, jo tie aug kupli un aizņem daudz vietas gan uz zemes, gan telpā. Vairāk izmantojam augus, kas turas tuvāk zemei, un nedaudz graudzāļu, kas ir augstākas. Augus, kas it kā viegli aizplīvuro, nevis aizsedz skatu uz apkārtni.

Celiņiem arī mazā dārzā jābūt tik platiem, lai pa tiem varētu normāli pārvietoties. Bruģētajam laukumam – tik

lielam, lai tur, piemēram, noliktu dažus krēslus, kur vakarā pasēdēt un iedzert džintoniku, vai galdu, kur uzēst brokastis. Katram centimetram un katrai zonai ir kārtīgi jāstrādā. Tieši mazie dārzi ir ar pašu lielāko izaicinājumu, lai radītu savu mazo pasaules stūrīti, kur aizbēgt no darba un kaimiņiem. Īpaši urbānā vidē tas ir daudz svarīgāk, nekā cilvēki raduši domāt.

– Kādas kļūdas tu dārzos pamani visbiežāk?

– Mēs esam dārzu mīlētāju nācija, bet tas vien jau nepadara visus par ekspertiem. Daudzi klienti atnāk pie manis un saka, ka viņiem nepavisam nav zaļo īkšķīšu, jo visi augi, kuriem viņi ķeras klāt, iet bojā. Tad es vaicāju, ko viņi ir pamēģinājuši audzēt. Un viņi stāsta, ka lavandas ēnā neaug un hortenzija arī negrib augt – sausā un saulainā vietā. Tāpēc ir jāsaprot, ko tu vari izaudzēt, un ar to arī jāsāk. Nevajag cīnīties pret dabu. Jo tad tāpat nekas nesanāks. Piemēram, ja tev ir ēnains dārzs, tad domā par lapām un par tekstūrām, – lai izskatās, ka saulīte iespīd uz krāsainām lapām un baltām puķītēm, lai tās izceļas uz ēnaino lapu fona. Stādi gandrenes, nevis delfīnijas, – tās izdodas visiem. Ir daudz tādu augu, kas izdosies, un uz to pamata jau var būvēt dārzu tālāk.

Nezinu, vai tā ir arī Latvijā, bet mēs esam apsēsti ar teicienu, ka mans nams ir mana pils. Tāpēc uzliek milzu sētas un visus atstāj ārpusē. Bet patiesībā jau ir jauki redzēt kādu koku vai kaimiņa dārza galiņu. Piemēram, mans brālis dzīvo Zviedrijā, un zviedru dārzi ir daudz atvērtāki. Tu jūties, it kā būtu augļu dārzā, lai gan esi aizņēmis šo sajūtu no saviem kaimiņiem. Visam dārzam nav jābūt privātam. 🍷